

Perheiden monimuotoisuudesta kumpuavia muutostarpeita

Monimuotoiset perheet -verkoston eduskuntavaali- ja hallitusohjelmaehdotuksia

1. Perheiden monimuotoisuus otetaan päätöksenteon perusoletukseksi.
2. Lapsiperheellistymisen esteitä puretaan ja mahdollisuuksia tuetaan.
3. Lapsiperheiden toimeentulo turvataan kaikissa elämäntilanteissa.
4. Työn ja eri perhetilanteiden yhteensovittamista helpotetaan.
5. Perhevapaita kehitetään.
6. Perhekeskuksia ja perheiden tukea vahvistetaan.
7. Varmistetaan tuki odotusajalle ja lapsen saamisen jälkeen.
8. Tuetaan rakkauden ja perheen vuoksi Suomeen muuttamista.
9. Lastensuojelua ja perhehoitoa kehitetään suunnitelmallisesti.
10. Lisätään tietopohjaa perheistä.

1. Perheiden monimuotoisuus otetaan päätöksenteon perusoletukseksi.

Hallitusohjelman kärkitavoitteeksi otetaan lapsiperheiden hyvinvoinnin lisääminen. Kaikessa kehittämistyössä ja päätöksenteossa huomioidaan perheiden monimuotoisuus. Vähintään joka kolmas lapsiperhe on monimuotoinen, poikkeaa ydinperhenormista.

- **Vuoroasumista** helpotetaan. Vuoroasumisen rekisteröintiä kehitetään suunnitelmallisesti ja selvitetään kahden virallisen osoitteen mahdollistamista lapsille. Vuoroasuminen huomioidaan johdonmukaisesti kaikessa sosiaaliturvassa ja palveluissa, kuten koulukydeissä, vammaispalveluissa ja lastensuojelussa.
- Mahdollistetaan lapselle oikeus **useampaan kuin kahteen oikeudelliseen vanhempaan**. Merkitään vanhemmuus väestötietojärjestelmään sukupuolittamatta.
- Luodaan **sateenkaaripoliittinen toimintaohjelma** seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen turvallisuuden, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Ohjelmassa huomioidaan lapsiperheellistyminen ja sateenkaariperheet.
- Päivitetään **perintökaari ja perintöverotus** huomioimaan tosiasialliset perhesuhteet ja perheiden monimuotoisuus, kuten uusperhetilanteet, ei-juridiset lapset, adoptioperhesuhteet ja sijoitettujen lasten tarpeet.
- Päivitetään **holhoustoimilaki vähemmän kuormittavaksi** erityisesti lasten osalta.
- Lisätään tietoa ja osaamista lapsiperheellistymisen tavoista ja perhemuodoista koko palvelujärjestelmässä mm. opetussuunnitelmia ja täydennyskoulutusta kehittämällä. Soten, koulutuksen ja kasvatuksen lisäksi osaamista lisätään mm. poliisien, pelastajien ja maahanmuuttoviranomaisten joukossa.

2. Lapsiperheellistymisen esteitä puretaan ja mahdollisuuksia tuetaan.

Suomalaiset toivovat edelleen [keskimäärin kahta lasta](#), mutta liian monen lapsitoive jää toteutumatta. Lapsiperheellistymismahdollisuuksia on määrätietoisesti lisättävä eri perhetilanteet paremmin huomioiden.

- [Uudistetaan hedelmöityshoitolaki](#) takaamaan paremmin hoitojen yhdenvertaisuus ja saatavuus, perhemuodosta ja lapsettomuuden syystä riippumatta. Hedelmöityshoitoja on saatava sukupuolesta riippumatta, myös [kumppanuusvanhempina](#) ja täydellä itsemääräämisoikeudella, riippumatta esimerkiksi romanttisista suhteista tai asumisjärjestelyistä.
- Ei-kaupallisille [sijaissynnytysjärjestelyille](#) luodaan yhdenvertainen lainsäädäntö ja palvelujärjestelmän tuki, jotka turvaavat kaikkien osapuolten aseman.
- Julkisiin hedelmöityshoitoihin lisätään resursseja prosessien nopeuttamiseksi ja saatavuuden parantamiseksi. Lahjoittajien haittakorvaukset sidotaan indeksiin.
- Hedelmöityshoitojen Kela-korvaukset laajennetaan koskemaan itsellisiä henkilöitä ja sateenkaaripareja. Hedelmöityshoidoista johtuvat sairauslomat korvataan työnantajalle. Sairausvakuutuslakia kehitetään kattamaan hedelmöityshoidot.
- [Lahjasolutaustaisille](#) perheineen varmistetaan riittävä tieto ja tuki lakitasolla. Varmistetaan kaikkien osapuolten tuki [lahjoittajan henkilöllisyyden selvittämisessä](#).
- Vahvistetaan lapsettomuuden ennaltaehkäisyä. Lisätään hedelmällisyystietoa kaikissa ikäluokissa ja erityisesti nuorille kerrotaan eri lapsiperheellistymismahdollisuuksista yhdenvertaisesti ja kattavasti. Vahvistetaan parisuhteiden tukea, suuremmassa eroriskissä olevia, kuten nuoria pareja, uusperheitä ja monikulttuurisia perheitä painottaen.

3. Lapsiperheiden toimeentulo turvataan kaikissa elämäntilanteissa.

Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt kuluva hallituskauden aikana. Sosiaaliturvaa tulee kehittää varmistamaan lasten oikeudet sosiaaliturvaan ja riittävään elatukseen kaikissa tilanteissa. Köyhyysriskiin vaikuttavat myös koulutustaso, työllisyys, palvelut ja arjen kustannukset, kuten asuminen, ruoka, liikkuminen ja lasten harrastusmaksut, jotka tulee muistaa päätöksenteossa.

- Lapsen elatusvelvollisuus huomioidaan kaikessa sosiaaliturvassa. Kaikille huoltajille mahdollistetaan lapsikorotukset, joiden tulee olla lapsikohtaisia ja automaattisia. Vuoroasuva lapsi on huomioitava kaikkien kotien asumistuessa ja katsottava johdonmukaisesti osaksi molempia ruokakuntia ja kotitalouksia.
- Sosiaaliturvassa huomioidaan paremmin taloudellista riskiä lisäävät perhetilanteet, kuten yksinhuoltajuus, uusperheet, ulkomaalaistausta ja monikkolapset. Sosiaaliturva säilytetään asumisperustaisena. Indeksitarkastukset tehdään vuosittain.
- Mahdollistetaan osa-aikatyön tekeminen ja pienet tulonlisäykset kaikissa perhetilanteissa, esimerkiksi palauttamalla suojaosat työttömyysturvaan.
- Tarveharkintaisessa tuessa ei tule huomioida lasten säästöjä ja tuloja. Tarveharkinnassa tulee paremmin huomioida erilaiset perhetilanteet ja muutokset, kuten erot ja uusperheet. Toimeentulotuen lapsen perusosaa on korotettava elatustuen tai lapsilisän verran, jotta ne eivät leikkaa kaikista pienituloisimpien toimeentuloa.
- Asumistuki palautetaan omistusasuntoihin, jotta perheen asuminen voidaan turvata esimerkiksi toisen vanhemman menehtyessä, yhden vanhemman perheissä ja uusperheissä. Harkintaa asumiskustannuksien hyväksymiseen lisätään.
- **Elatusjärjestelmä uudistetaan.** Elatustukea korotetaan ja elatus varmistetaan kaikissa tilanteissa, myös heti eron jälkeen. Elatusavun taso tarkistetaan säännöllisesti. Elatuksessa huomioidaan paremmin lapsen ikä, erityistarpeet, vanhempien elämäntilanteen muutokset ja eri perhetilanteet, kuten vuoroasuminen. Selvitetään ikäkorotuksia esim. 7- ja 13-vuotiaille.
- Lapseneläkkeen minimimäärä nostetaan elatustuen tasolle. Jos vanhemman kuollessa ei ole oikeutta lapseneläkkeeseen, varmistetaan lapselle elatustuki.
- Lapsilisä jatketaan täysi-ikäisyyteen asti ja mahdollistetaan maksaminen kaikille vanhemmille. Säilytetään taso monilapsisissa perheissä ja tehdään monikkolapsille 4. lapsia vastaava korotus. Automatisoidaan yksinhuoltajakorotus. Jatketaan lapsilisää 3 kuukautta lapsen kuoleman jälkeen.

4. Työn ja eri perhetilanteiden yhteensovittamista helpotetaan.

Perhe-elämän ja työn yhteensovittamisen tulee olla joustavaa kaikissa tilanteissa ja elämänmuutoksissa. Arjen sujuvuuteen ja työelämän perheystävällisyyteen vaikuttavat niin lainsäädäntö, [työehtosopimukset](#) kuin käytännöt kunnissa, hyvinvointialueilla ja työpaikoilla.

- Lapsen kuoleman jälkeen säädetään vanhemmille [kuuden kuukauden suruvapaa](#). Ansiosidonnainen suruvapaa säädetään joustavaksi ja huomioimaan myös epätyypilliset työsuhteet, yrittäjät, perhehoitajat, opiskelijat ja työttömät. Selvitetään huoltajien ja lesken suruvapaata. Lisätään työelämän osaamista surun ja kriisien kohtaamisessa.
- Varmistetaan joustava ja [laadukas varhaiskasvatuksen vuorohoito](#) niin, että huoltaja voi nopeallakin aikataululla ottaa vastaan vuorotyötä, myös osa-aikaisena.
- Mahdollistetaan pienille koululaisille vuorohoito ja loma-aikojen hoito.
- Muutetaan aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut tulosidonnaisiksi ja lisätään sisarusalennus, joka kattaa bonussisarukset.
- Tasa-arvolakia uudistetaan huomioimaan eri perhetilanteet. Työlainsäädäntöön tiukennetaan työyhteisöjen vastuuta tukea työn ja eri perhetilanteiden yhteensovittamisessa.
- Kirjataan työsopimuslakiin oikeus poissaoloihin hedelmöityshoitojen tai muun lapsiperheellistymiseen liittyvän käynnin vuoksi, läheisen kuollessa ja erotilanteessa. Lisätään etävanhemman puolisolle [oikeus tilapäiseen hoitovapaaseen](#).
- Selvitetään ja ratkotaan eri perhetilanteiden, kuten [yhden vanhemman perheiden työllisyyden esteitä](#). Lisätään työllisyyspalveluissa osaamista [perhetilanteiden vaikutuksista työllistymiseen](#). Työstä tai palvelusta on voitava kieltäytyä todennettavista perhesyistä menettämättä työttömyysetuutta.
- Perustetaan työ- ja elinkeinoministeriöön työelämän perheystävällisyyttä kehittävä kolmikantainen työryhmä, jossa on perhejärjestöjen edustus.
- Tuetaan elämäntilanteista johtuvia alanvaihtoja ja taukoja työelämästä esim. opintovapailla.

5. Perhevapaita kehitetään.

Perhevapaauudistus lisäsi perheiden yhdenvertaisuutta ja vapaiden tasaisempaa jakautumista. Työtä tulee määrätietoisesti jatkaa, jotta perhevapaajärjestelmä huomioi yhä paremmin erilaiset perhetilanteet ja yhdenvertaisen vanhemmuuden.

- Pidennetään vanhempainpäivärahaa noin **1,5 ikävuoteen** ja lisätään yhdessä pidettäviä 30 päivään (noin 5 viikkoa). Monikkoperheet ja useamman lapsen kerralla adoptoivat huomioidaan päivien määrässä.
- Adoptiovanhemmille myönnetään raskausvapaata vastaava odotusvapaa. Lisätään **korotetun päivärahan** päiviä vanhemmille, jotka eivät saa raskausrahaa.
- **Vanhempainpäivärahoja** korotetaan, painottaen vähimmäispäivärahoja. Indeksitarkastukset tehdään vuosittain.
- Mahdollistetaan perhevapaakiintiöiden **jakaminen** joustavammin huoltajien ja vanhempien puolisoitten kesken, erityisesti perheissä, joissa on tosiasiassa enemmän kuin kaksi vanhempaa (vanhemmuuslainsäädäntöä tulisi myös kehittää). Lapsen syntymän yhteydessä kotonaolo on mahdollistettava jokaiselle tosiasialliselle vanhemmalle, lyhentämättä vanhempainvapaakauden kokonaiskestoa.
- Vanhempainvapaata on voitava pitää vuoroasumistilanteissa vuoroviikoin tai muilla huolto- ja tapaamisoikeussopimuksilla vahvistetuilla tavoilla. Lisätään oikeudellisia mahdollisuuksia sopia vanhempainvapaista lapsen edun mukaisesti esimerkiksi huoltajuuskiistatapauksissa.
- **Työsopimuslakia** muutetaan siten, että perhevapaauudistukseen sisältyvät joustot ovat täysimääräisesti perheiden käytettävissä. Mahdollistetaan työnteko joustavammin perhevapaisiin yhdistäen ja helpotetaan yrittäjien perhevapaiden pitämistä. Perhevapaiden ilmoitusvelvollisuuden tulee olla joustavampi mm. perhehoitajien yllättävissä tilanteissa ja sijaissyntyneiden osalta.
- Kotihoidon tuen, kuten kaiken muunkin sosiaaliturvan ja perhevapaiden, on katettava kaikki Suomessa vakituisesti asuvat huoltajat. Jos lapsella on kunnallinen hoitopaikka toisesta kodista, mahdollistetaan kotihoidon tuki toiseen kotiin.
- Uudistetaan kotihoidon tukea esimerkiksi huoltajakiintiöillä. Kehitetään ja tuetaan osittaisten ja joustavien etuuksien käyttöä ja lisätään osa-aikatyön mahdollisuuksia.

6. Perhekeskuksia ja perheiden tukea vahvistetaan

Perheitä tukevat palvelut tulee varmistaa sekä lainsäädännöllä että riittävällä rahoituksella, joka ennaltaehkäisee ongelmia ja lisäkuluja. Kaikilla hyvinvointialueilla toimii [perhekeskus](#), joka tarjoaa varhaista tukea sekä vastaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja avun tarpeisiin.

- Perhekeskuksiin ja niiden tutkimus- ja kehitystyöhön varmistetaan valtakunnallisesti riittävät resurssit. Hyödynnetään järjestöjen osaamista perhekeskuksissa.
- [Lapsiperheiden kotipalvelua](#) ja muita joustavia lapsiperheiden tukipalveluita vahvistetaan ja yhdenmukaistetaan sosiaalihuoltolaissa. Kotipalvelua tulee tarjota automaattisesti erotilanteissa, perheenjäsenen menehtyessä tai keskenmenon yhteydessä, monikkoperheille ja alle 3-vuotiaiden yksinhuoltajille. Kotipalvelun, perhetyön ja kotiin vietävän perhehoidon raja-aitoja madalletaan, varmistaen perheille tilanteeseen riittävä ja sopiva tuki.
- Vahvistetaan antirasistista otetta kaikissa perhepalveluissa ja lisätään kieli- ja kulttuuriosaamista. Tuetaan yhdenvertaista vanhemmuutta perheissä, joissa toinen vanhempi on muuttanut maahan.
- [Vaativien eroilanteiden ja huoltajuusriitojen](#) ehkäisyyn ja ratkaisuun panostetaan. Vieraannuttamisen tunnistamiseen, ehkäisyyn ja lopettamiseen kohdistetaan resursseja.
- Varmistetaan riittävät eropalvelut huoltajille ja lapsille. Ero- ja parisuhdepalveluita sekä muita tarvittavia perhepalveluita on tarjottava yhdenvertaisesti myös lapsettomille.
- Lastenvalvojien valtuuksia vahvistetaan ja koulutusta monimuotoisista perhetilanteista lisätään. Lisätään läheisen tapaamisoikeuden vahvistamista hyvinvointialueilla tuomioistuinten sijaan. Vahvistetaan tuomarien perheoikeudellista osaamista.
- Kriisitukea tarjotaan kaikille läheisensä menettäneille, myös bonuslapsille ja –vanhemmille. Mahdollistetaan pitkäkestoinen tuki kriisiavusta jatkotukeen. Varmistetaan kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien osaaminen surun kohtaamiseen ja matalan kynnyksen välitön apu oppilashuollon ja neuvolan kautta.

7. Varmistetaan tuki odotusajalle ja lapsen saamisen jälkeen.

Riittävä tuki odotusaikana ja syntymän tai lapsen saamisen jälkeen turvaa koko perheen hyvinvointia ja hyvää tulevaisuutta.

- Adoptioprosessissa olevalle tai lapsettomuushoidoissa käyvälle kirjataan tasa-arvolakiin samanlainen suoja syrjinnältä kuin raskaana olevalle.
- Raskaana olevan vanhempainpoliklinikkakäynnit muutetaan maksuttomiksi välttämättömän perusseurannan osalta. Myös paperittomien oikeus raskaus- ja synnytyspalveluihin turvataan.
- Kaikille synnyttäjille, erityisesti monikkosynnyttäjille, turvataan fysioterapiakäynti synnytyksen jälkeen.
- [Neuvolatoiminnan asetukseen](#) lisätään oikeus omaan perhetilanteeseen vastaavaan perhevalmennukseen monikkoperheille, sateenkaariperheille ja yksin lasta odottaville ja kasvattaville. Myös uusperheet tulee huomioida perhevalmennuksessa.
- Vahvistetaan neuvolapalveluiden ja niissä työskentelevien ammattilaisten osaamista yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta, antirasismista, erilaisista perhetilanteista, lapsiperheellistymisen tavoista ja sukupuolen moninaisuudesta.
- Äitiysavustus muutetaan vauva- tai perheavustukseksi ja myönnetään lapsikohtaisesti kaikille perheille, joissa yksi vanhempi asuu vakituisesti Suomessa.
- Monikkolasten identtisyden DNA-testaus mahdollistetaan maksuttomasti heti synnytyksen jälkeen.
- Keskenmenojen parempaan hoitoon panostetaan.
- Mahdollistetaan [kuolleena syntyneen lapsen virallinen nimeäminen](#) ja rekisteröinti väestötietojärjestelmään.

8. Tuetaan rakkauden ja perheen vuoksi Suomeen muuttamista.

Maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikan kehittämisessä lähtökohdaksi tulee ottaa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen sekä perhe-elämän tukeminen. Tuetaan [kahden kulttuurin perheiden](#) elämää Suomessa, [perutaan heikennykset perheiden hyvinvointiin](#).

- Väestötietojärjestelmään mahdollistetaan enemmän kuin yksi äidinkieli tai kotikieli.
- Kotikielten opetus lisätään opetussuunnitelmaan, jotta opetus on osa koulupäivää.
- Oleskelulupaprosesseja lyhennetään ja helpotetaan sekä yhdenmukaistetaan perheenyhdistämistä, huomioiden tosiasialliset perhesuhteet. Toimeentulovaatimukset kohtuullistetaan kaikissa oleskeluluvissa.
- [Pysyvän oleskeluluvan](#) ja [kansalaisuuden](#) vaatimuksia kevennetään erityisesti lapsiperheellisten osalta. Pysyvä oleskelulupa ja kansalaisuus on voitava myöntää neljän vuoden Suomessa asumisen jälkeen, jos henkilöllä on Suomessa vakituisesti asuva lapsi tai puoliso. Asumisajan katkoiksi ei katsota työn tai perheen takia matkustamista.
- [D-viisumi](#) on myönnettävä myös suomalaisten perheenjäsenille.
- Oleskelulupaa pitää voida odottaa Suomessa ja työlupa saada heti hakemuksen jättämisen jälkeen. Vähintään suomalaisen puolison on saatava työlupa välittömästi perhesiteen perusteella.
- Selvitetään sateenkaari-ihmisten ja -perheiden oikeuksien toteutuminen maahanmuuttopolitiikassa ja ratkotaan ongelmakohtat. Edistetään sateenkaariperheiden vapaata liikkumista Euroopan tasolla.
- Lisätään resursseja maahan muuttaneiden työllistymisen ja kotoutumisen tukeen, erilaiset osaamis- ja kielitasot sekä verkostot ja yksilölliset tarpeet huomioiden.
- Tuetaan viranomaisten ja työpaikkojen antirasismia, syrjimättömyyttä ja monikielisyttä. Panostetaan anonyymiin rekrytointiin.

9. Lastensuojelua ja perhehoitoa kehitetään.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tulee tukea ajoissa, ennaltaehkäisten ongelmien kriisiytymistä, panostamalla matalan kynnyksen palveluihin sekä sosiaalihuoltolain mukaisiin ja lastensuojelun avohuollon palveluihin, erityisesti perhehoitoon eri tilanteissa.

- Lastensuojelun perhehoidon suunnitelmalliseksi kehittämiseksi luodaan kansallinen strategia, jonka tavoitteeksi asetetaan lisätä ja kehittää perhehoitoa, erityisesti nuorten osalta. Perhehoitoa lisätään myös avohuollossa, kotiin vietävänä ja koko perheen sijoituksina. Perhehoitoa lisäämällä voidaan myös **alentaa lastensuojelun kustannuksia**.
- Päivitetään lastensuojelulaki, sosiaalihuoltolaki ja perhehoitolaki sekä adoptiolaki huomioimaan paremmin perheiden monimuotoisuus.
- Kirjataan adoptio lastensuojelulakiin selvitettävänä vaihtoehtona pitkäkestoiselle sijoitukselle, kun se katsotaan lapsen edun mukaiseksi. Lisätään määrätietoisesti **sijoituksesta adoptioon** –osaamista. Myös aikuisena adoptointiin on annettava riittävästi tietoa ja tukea.
- Perhehoitajien taloudellisten toimintaedellytysten ja sosiaaliturvan kehittämistä jatketaan. Sijoitusten väliseen aikaan tarjotaan joustavia vaihtoehtoja.
- Taataan perhehoitajalle lakisääteinen oikeus vapaaseen, kun perheeseen sijoitetaan 3–17-vuotias lapsi.
- Panostetaan eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien sijais- ja tukiperheiden rekrytointiin sekä sateenkaariperheiden rekrytointiin.
- Sosiaalihuoltolain mukaisia perhepalveluita ja lastensuojelun avohuollon palveluita on saatava myös perheissä, joissa huollettava lapsi ei ole virallisesti kirjoilla.
- Lastensuojelun jälkihuoltoa tulee jatkaa 25 ikävuoteen. Perhehoitoa hyödynnetään myös jälkihuollossa.

10. Lisätään tietopohjaa perheistä.

Päätöksenteolla tuetaan perheiden hyvinvointia ja perheisiin liittyvän tiedon tuottamista, tutkimusta ja asiantuntijuuden kehittymistä.

- Sote-järjestöille lisätään resursseja tukea perheitä sekä kerätä, tuottaa ja välittää tietoa päätöksentekoon ja kehittämistyöhön.
- [Lapsistrategiaan](#) ja sen toimeenpanoon (STM) varataan riittävät resurssit, jotta Suomesta tulisi aidosti lapsi- ja perhemyönteinen ja lapsen oikeuksia kunnioittava.
- Lisätään lapsiin liittyvää tilastotietoa esim. uusperheistä, sateenkaari- ja apilaperheistä, yhden vanhemman perheistä, vuoroasumisesta ja sijoituksesta adoptoiduista. Varmistetaan Tilastokeskukselle riittävät resurssit perhetilastointiin.
- Lisätään lasten ja nuorten laajoihin kyselyihin taustakysymyksiä perhetilanteista ja panostetaan erityisesti kouluterveyskyselyn tulosten analysointiin.
- Selvitetään eri perhetilanteiden vaikutusta eronneisuuteen ja erojen vaikutuksiin sekä kyselyjen että laadullisten menetelmien avulla. Puututaan määrätietoisesti haasteisiin.
- Perustetaan lastensuojelun tutkimuskeskus, jolle taataan riittävä rahoitus. Lisätään sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitusta, jotta ne voivat tukea sosiaalihuollon kehittymistä perheiden todellisten tarpeiden mukaisiksi.